

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ АВІАЦІЙНОГО ПЕРСОНАЛУ

Оксана Валеріївна БРУСАКОВА,

*кандидат філософських наук,
декан факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Як свідчать прогнози провідних міжнародних організацій у сфері авіації, зокрема Міжнародної організації цивільної авіації, в період з 2012 по 2023 роки загальний попит на повітряні перевезення в світі щороку зростатиме в середньому на 4-5% [6]. Дані тенденції мають свій вплив і на вітчизняну галузь авіаційних перевезень, що вимагає від нашої держави відповідати визнаним міжнародним стандартам, які мають місце в даній сфері суспільних відносин. У цьому контексті слід наголосити на тому, що одним з основоположних елементів будь-яких суспільних відносин є, як відомо, їх суб'єктний склад, в якості провідного з яких, в досліджуваному випадку, необхідно визнати авіаційний персонал. З огляду на це, своєї актуальності набуває визначення сутності адміністративно-правового статусу зазначеного суб'єкта правовідносин у сфері авіації.

Вирішення поставленого наукового завдання викликає необхідність проведення стислого аналізу складових, які утворюють дефініцію «адміністративно-правовий статус авіаційного персоналу». Очевидно, що в основі вказаної дефініції закладено таку категорію як «статус». Слово «статус» має давні історичні коріння й походить з латинської мови від слова «status», що в буквальному перекладі означає становище [7, с. 693]. Семантика слова «статус» свідчить про те, що в сучасній українській мові воно в деякій мірі зберегло свій етимологічний сенс. Зокрема, авторський колектив великого тлумачного словника сучасної української мови зазначає, що словом «статус» слід позначати правове становище громадян, державних і громадських органів, міжнародних організацій тощо [8, с. 1387]. З наведеного слідує, що статусом позначають правове становище особи, тобто таке, що врегульовано правом. При цьому слід підкреслити, що право, будучи доволі складною та багатоаспектною категорією, вченими-правознавцями сприймається принаймні з двох позицій – як право об'єктивне та суб'єктивне.

Так, відмічається, що право об'єктивне являє собою норму, закон, а суб'єктивне – можливість суб'єктів діяти певним чином у межах об'єктивного права [9, с. 39]. Говорячи про правовий статус суб'єкта відповідних суспільних відносин, слід мати на увазі, що такий статус вкладає в свій склад як об'єктивний, так і суб'єктивний аспект права. Зокрема, в більшості випадків науковці сутність правового статусу розкривають через те, що він закріпленний на рівні відповідних правових приписів (об'єктивний аспект), й є по суті сукупністю прав та обов'язків

суб'єкта (суб'єктивний аспект). Наприклад, досліджуючи проблеми теоретичного розуміння правового статусу людини, Н. В. Ортинська вказує на те, що правовий статус слід розглядати як нормативно визначену систему прав та обов'язків особи [2, с. 30]. У контексті зазначеного слід підкреслити, що в наведеному випадку мова йде про так званий загальний правовий статус особи, який притаманний будь-якому суб'єкту. Як зауважують фахівці з теорії права, загальним правовим статусом відповідно до конституції та конституційних законів наділені всі громадяни. Такий статус є узагальненим й однаковим для всіх, незалежно від будь-яких чинників. При цьому називається й спеціальний правовий статус особи як представника тієї чи іншої групи, відособленої за певним юридико-значущими засадами (родом діяльності, віком тощо), що наділений відповідно до законів й інших нормативних актів спеціальними, додатковими, правами й обов'язками. Такий статус може доповнювати або навпаки обмежувати загальний правовий статус [3, с. 555].

Наведені положення цілком можуть бути застосовані й по відношенню до авіаційного персоналу, загальний правовий статус якого з урахуванням законодавчих приписів буде доповнюватися, а подекуди й обмежуватися спеціальним правовим статусом. При цьому слід наголосити на тому, що відповідні обмеження та доповнення загального правового статусу будуть міститися на рівні норм адміністративного права, в силу чого такий правовий статус варто позначати вже як адміністративно-правовий. Зокрема, вчені адміністративісти зазначають, що адміністративно-правовий статус – це сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права. В основі адміністративно-правового статусу лежить адміністративна правосуб'єктність [1, с. 90], тільки внаслідок наділення якою особа може набути правового статусу суб'єкта адміністративних правовідносин [4, с. 179]. Із чого слідує, що в загальному розумінні адміністративно-правовий статус суб'єкта відповідних суспільних відносин являє собою закріплену в нормах адміністративного права сукупність спеціальних прав та обов'язків, які характеризують особу як суб'єкта таких відносин. Такі права й обов'язки є спеціальними по відношенню до тих, що визнаються за особою відповідно до її загального правового статусу й можуть доповнювати або обмежувати їх. Розглянемо деякі з таких особливостей (доповнень та обмежень), які знаходять свій прояв в адміністративно-правовому статусі авіаційного персоналу.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 49 Повітряного кодексу України від 19 травня 2011 року особа, яка належить до авіаційного персоналу, має відповідати кваліфікаційним вимогам за професійною ознакою, станом здоров'я та мати належним чином оформлене свідоцтво згідно з авіаційними правилами. При цьому зазначено, що наявність свідоцтва є необхідним для таких спеціальностей осіб авіаційного персоналу: пілот повітряного судна; диспетчер управління повітряним рухом (диспетчер служби руху); персонал з технічного обслуговування повітряних суден;

члени випробувального екіпажу; члени екіпажу пасажирського салону (бортпровідник); диспетчер із забезпечення польотів [5]. Зазначені вимоги до авіаційного персоналу деталізовано в приписах адміністративного законодавства. Так, наприклад, підстави та порядок видачі свідоцтв окремим категоріям авіаційного персоналу закріплено в Правилах видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні, що затверджені наказом Міністерства транспорту в Україні від 7 грудня 1998 року № 486 [10]. Окрім цього, можна вказати на Авіаційні правила України «Загальні вимоги до медичної сертифікації штурманів, бортінженерів, бортрадістів та бортоператорів», затверджені наказом Державної авіаційної служби України від 27 грудня 2018 року № 1374 [11].

Отже, з урахуванням наведених позицій, а також законодавчо закріпленого [5] визначення сутності категорії «авіаційний персонал» здається можливим визначити сутність адміністративно-правового статусу авіаційного персоналу як сукупність прав та обов'язків, а також гарантій їх реалізацій, які знайшли свою об'єктивізацію в нормах адміністративного права та визнаються за особами, які в межах авіаційних правовідносин здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження.

Список використаних джерел:

1. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. К.: Атіка, 2007. 624 с.
2. Ортинська Н. В. Правовий статус людини: до проблем теоретичного розуміння. *Право і безпека*. 2016. № 3 (62) С. 28–32.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. Видання 2-е, перероблене і доповнене. Харків: Еспада, 2009. 752 с.
4. Пчелін В. Б. Сутність та ознаки суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 6-2. С. 178–180.
5. Повітряний кодекс України: Закон України: від 19 трав. 2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст. 536.
6. Про затвердження Стратегічного плану розвитку авіаційного транспорту на період до 2020 року: наказ Міністерства інфраструктури від 21.12.2015 № 546.
7. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю.С. Шемшученка]. К.: Юрид. думка, 2007. 992 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.] К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
9. Хабло О. Ю. Зловживання у сфері кримінального процесу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2008. 215 с.

10. Про затвердження Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні: наказ Міністерства транспорту України від 07.12.1998 № 486. *Офіційний вісник України*. 1999. № 2. Ст. 78.

11. Про затвердження Авіаційних правил України «Загальні вимоги до медичної сертифікації штурманів, бортінженерів, бортрадистів та бортоператорів»: наказ Державної авіаційної служби України від 27.12.2018 № 1374. *Офіційний вісник України*. 2019. № 11. Ст. 385.